

Oponenský posudek na bakalářskou práci

Jitky Krýzové

Gender a zdraví: jaké potraviny nakupují ženy a muži

Téma je zvoleno výborně, je důležité a aktuální a dokonce u nás představuje desideratum, bílé místo jak v oblasti zdravotní, tak v oblasti genderového bádání u nás. Smysl dává i zadání, které vidím ve dvojím úkolu: jednak vytvořit novou (u nás) teoretickou mřížku, která spojuje dietologický a genderový přístup a poznatky, a tím umožňuje formulovat východiska genderové analýzy problematiky zdraví a specificky problematiky tzv. life expectancy, nadto v českém kontextu; druhý úkol spočívá v sekundární analýze dostupných dat z genderové perspektivy. (Autorka sama své zadání takto zřetelně neformuluje, ošetřuje ho poměrně neobratně a na velmi malé ploše: „V experimentální části vyjdu z již zpracovaných výzkumů a šetření, které rozvíjí vyslovené předpoklady a umožňují vyhodnotit teoretická stanoviska.“ Je to nejasné a matoucí, o metodu experimentu se samozřejmě nejedná, teoretická stanoviska nevyhodnocujeme, ale nanejvýš ověřujeme atd. – Dávám zde tento komentář do závorky, protože se týká spíše formulační než koncepční stránky věci.)

Teoretická část je zpracována svědomitě (rozsah 33 stran) a je nutné ocenit, že autorka každou podkapitolu shrnuje. Výběr literatury je docela zajímavě poskládan, i když vykazuje určitou asymetrii: autorka uvádí řadu zdravotních publikací, jimž oprávněně vytýká absenci genderové optiky. Kritiku však staví buď na vlastních úvahách nebo nepřímo tím, že v jiných podkapitolách podrobně uvádí teorie genderové socializace. Co prakticky vypadává, je feministická (genderová) literatura týkající se otázek zdraví, která zejména v posledních letech zažívá vysloveně rozmach, tj. literatura na téma „gendered body“. Mohly tak být přímo konfrontovány přístupy zabývající se vztahem jedinců k vlastnímu zdraví tradičního typu a přístupy feministické. Naopak se mi zdá ne zcela funkční ve vztahu ke sledovanému tématu tak široce rozvádět obecné teze o genderové socializaci nebo pořizovat tak rozsáhlé výtahy např. z Betty Friedan. Místy není zřejmé, zda autorka zvládá kritický diskurz – např. v Úvodu je řeč o skutečnostech „nesouvisejících“ s pohlavně-genderovým systémem – není jasné, zda si je autorka vědoma, že ony samozřejmě s tímto systémem souvisí a potíž je v tom, že tak ani odborníky nebyly a často stále nejsou vnímány. Teoretickou část tedy hodnotím v rámci bakalářské práce jako dobrou, ne však vynikající.

V empirické části je znovu (vícekrát) zopakováno sdělení o „experimentální“ části – je opravdu třeba mít lepší obecný přehled o různých typech metod. Provést sekundární analýzu dostupných dat získaných jinými subjekty považuji za zcela legitimní a rozumné. Autorka dobře představuje, jak byla šetření založena. Dobře také odůvodňuje svůj dílčí výběr určitých otázek. Celkově však v části nazvané „Metodika“ postrádám popis vlastní metodiky, tj. postupu při sekundární analýze. Nedostatečnou informovanost čtenáře pak ještě posiluje, že autorka uvádí řadu tabulek, u nichž není jasné, zda je sama sestavila nebo přejala a pouze je komentuje. Pokud autorka z výzkumů vybírá jen některé ukazatele (otázky), bylo by lze předpokládat, že pak sestavuje vlastní tabulky. Pak by musela pod tabulku uvést jako autora sebe a pod tím použitý zdroj – ten by měl mít podobu bibliografického údaje. Také by nebylo na škodu vyjasnit, zda autorka provádí analýzu nebo až interpretaci (nevadilo by to, ale je třeba vědět, co dělám) – při interpretaci by ale bylo třeba mnohem víc pracovat s připravenými teoretickými koncepty a odvolávat se na literaturu, takto působí komentáře jako spíše intuitivní záležitost. Obecně by pak bylo asi šťastnější, kdyby byly „vývody“ formulovány v podobě otázek. Např. na straně 45: „Jsou-li potvrzeny takové rozdíly

v chování v závislosti na pohlaví, pak lze vyvodit i souvislost mezi způsobem chování mužů a žen a typickými vlastnostmi jim ... přisuzovaným.“ Dále autorka volí jako relevantní vysvětlující vlastnost ve vztahu k dané otázce „poslušnost“ (u žen), aniž by měla doložen vliv právě tohoto znaku (nemluvě o tenkém ledě poněkud fixně chápaných genderových vzorců). Otázka, která z toho plyne pro obhajobu: přesněji přiblížit (reflektovat) vlastní metodiku.

Závěry adekvátně shrnují předchozí text, ale zároveň odhalují určitý problém, který v práci vidím: že autorka víceméně „vytáhla“ z dostupných dat genderové rozdíly ve stravovacích návycích, v příčinách úmrtí apod., tj. soustředila popis rozdílů chování. To samo o sobě považuji, jak jsem řekla výše, za užitečné. Ověření feministických teorií není tak jednoduché a nejsem si jista, že je v předložené práci dostatečně doložena uvedená příčinná souvislost: „Pasivita, neagresivita, podřízenost či péče o druhé jsou aspekty femininní genderové identity a ´jak se ukazuje´ (vytyčeno HH), právě tyto vlastnosti hrají důležitou roli, pokud jde o délku lidského života ...“ (s. 54). Jako jsem naznačila výše, je potřeba dávat zároveň pozor, abychom genderové stereotypy sami nereprodukovali bez jejich problematizace.

Práci hodnotím známkou velmi dobře (2) a navrhuji 32 bodů.

V Praze 17.10.2007

PhDr. Hana Havelková, PhD.